

A MAGYAR FÖLDRAJZI TÁRSASÁG BALATON-BIZOTTSÁGÁNAK JELENTÉSE 1891 ÉVI MŰKÖDÉSÉRŐL.

A Magyar Földrajzi Társaság az elmúlt évben a Balaton tüzetes tanulmányozására bizottságot küldött ki s annak feladatává tette, keressen módot és eszközöket e tó hydrográfiai és természettudományi kutatására. E bizottság múlt évi működéséről számol be azon terjedelmes jelentés, mely mint a Földrajzi Közlemények külön lenyomata önálló füzetben is megjelent. A dolog lényege magával hozza, hogy ezen jelentés csak ideiglenes eredményekről számolhat be, csak nagyjából tájékoztathat a Balaton-kutatás várható eredményei felől; hiszen a Balaton-kutatása oly sokoldalú programmal, minővel a Balaton-bizottság fellép, nem egy év, de évek hosszú sorának munkáját fogja igénybe venni, s csakis ezek után lesz a bizottság azon helyzetben, hogy végleges eredményekkel, a Balaton tudományos földrajzi monografiájával léphessen a közönség s a tudós világ elé.

Midőn tehát örömünknek adunk kifejezést, hogy a Magyar Földrajzi Társaság végre oly térre lépett, melyen működését komoly siker fogja koszoruzhatni: ez alkalommal nem annyira az előttünk fekvő jelentésben közölt eddigi eredményekkel akarunk foglalkozni, mint inkább csak e folyóirat közönségével megismertetni e vállalat tervezetét, melynek megvalósítását a Magyar Földrajzi Társaság maga elé tűzte.

Röviden egybefoglalva, a következőket öleli fel a Balaton-bizottság munkaprogramja:

A Balaton hydrografiájának, meteorológiai viszonyainak, a vízszint ingadozásának tanulmányozását, ez utóbbit a geológiával kapcsolatban; a víz fizikai és chemiai tulajdonságainak, állat- és növényvilágának kutatását. E kutatások nemcsak a tóra magára, hanem a szomszédos mocsarak és a belé ömlő folyók és patakok vidékére is kiterjesztendők.

Magában a bizottságban LÓCZY LAJOS elnöklete (geologia) alatt mint szakférfiak működnek: dr. DADAY JENŐ, dr. ENTZ GÉZA, HERMAN OTTÓ (állattan); dr. BORBÁS VINCZE, dr. ISTVÁNFFI GYULA, dr. STAUB MÓRICZ (növénytan); dr. LOSVAY LAJOS (vegytan); KONKOLY MIKLÓS (meteorologia); KVASSAY JENŐ (hydrografia); végül FENYVESSY FERENCZ, GYÖRGY ALADÁR, dr. MÁRKI SÁNDOR, dr. SZIKLAI JÁNOS és mint jegyző dr. JANKÓ JÁNOS.

A működés eddig öt irányban indult meg, maga LÓCZY LAJOS szervezte a hydrográfiai méréseket s a meteorológiai állomásokat; amazok czéljából két limnograf s négy mércze állíttatott fel, a meteorológiai viszonyok vizsgálatára öt új állomás szerveztetett, n. m. Siófokon, Bogláron, Badacsony-Tomajban, Tihanyban és Balaton-Almádin. Ezekkel kapcsolatosan dr. STAUB MÓRICZ phytophænológiai kérdőíveket dolgozott ki, melyek alapján a tó körüli erdészi hivatalok fognak megfigyeléseket végezni. A tó hőmérsékleti viszonyainak megfigyelésére a Balatoni gőzhajózási társulat kapitányai műszerekkel láttattak el, a víz elemzését pedig dr. LOSVAY LAJOS kezdette meg. LÓCZY LAJOS maga a régibb vízállások nyomainak megállapítására vállalkozott, s már eddigi futólagos kirándulásain is talált ilyeneket Keszthelyen, Meszes-Györökön és a Szt. Mihályi kápolna dolomit-halmán, és

pedig egy alsóbb színlőt 16 m-, s egy felsőbbet 30 méternyi magasságban a tó felszíne felett. E színlők alapján a tó egykori kiterjedéséről alkothatunk magunknak fogalmat; az alsó színlő Lóczy szerint Tapolczáig, Keszthelyig, a Zala folyó völgyében Zalavár és Komárom városig terjed: a felső színlő Zalamegyében Szt.-Iván és Szt.-Jakab, Somogy megyében Nemes-Vid, Mesztegye és Fajsz körül keresendő. E színlők és terraszok további nyomozása lesz tehát a legközelebbi feladat, mely a Balaton régi nagyságát fogja kideríteni, Lóczy-nak a Balaton mélyedésére s a környékét szelő völgyek irányára vonatkozó eddigi vizsgálatai is érdekes kombinációkra adtak alkalmat. Megindult továbbá a tó vizében élő növények és állatok biológiai tanulmányozása is, dr. BORRÁS VINCZE, dr. ISTVÁNNFI GYULA és dr. DADAY JENŐ által. A két utóbbi vizsgálódása egyelőre csak általános tájékozódásnak tekinthető, melynek befejezésére még hosszabb idő szükségeltetik. Egyedül dr. BORRÁS VINCZE fejezte be kutatásait, melyek a *hinár* fellépésére, elterjedésére, szaporodására s irtásának módozataira terjednek ki. A terjedelmes dolgozat — mely a jelentés java részét foglalja el, teljesen felöleli a hinár fellépésére s természetére vonatkozó kutatás eredményeit, melyek abban concludálnak, hogy a balatoni hinárt főleg két növény alkotja, u. m. a *Potamogeton perfoliatus* L. és a *Myriophyllum spicatum* L., ellenben a németországi vizekben pestisként elterjedt *Elodea canadensis*-t a Balatonban eddig sehol sem találták; hogy a hinár, mely főleg a Balaton vizének sekélyedése folytán harapódzik el, nem országos baj, s nem is oly nagy baj, minőnek újabban híresztelték, hanem legfeljebb a fürdőbirtokosoknak okozhat némi kárt, kik azonban irtás és ritkítás által könnyen útját vágthatják tulságos elszaporodásának. Borrás kimerítően tárgyalja a sok zajt okozott hinár-kérdést, sőt még a mythológiából (!) és költészetből is igyekszik a kérdést megvilágítani. De az ő jelentése is azzal záródik, hogy a hinár vizsgálata ezzel még nincs befejezve, miután további terjedése felől csakis éveken át folytatott vizsgálatok és észlelések után fogunk tiszta képet nyerhetni.

Csak röviden vázoltuk a Balaton-bizottság programját s eddigi működését; de nem tehetjük le tollunkat a nélkül, hogy ismételve örömünket ne fejezzük ki a fölött, hogy a Magyar Földrajzi Társaság elnökének, Lóczy Lajosnak, akitől a Balaton kutatásának eszméje ered, sikerült ezen társaság működését eddigi ferde és meddő irányából egészségesebb mederbe terelni, a melyből a tudományra, a hazára haszon fog hármozni.

Dr. THIRRING GUSZTÁV.

DELMAR TIVADAR: A steinbachi (Schweicz) foszforittelep és a foszforitek általában.*

Steinbach, Euthal és környékének (Canton Schwyz) területe, melyre szerző, hogy a foszforitet egész terjedelmében constatálhassa, vizsgálatait kiterjesztette, egészen az eocæn-formatióhoz tartozik.

E foszforit MAYER-EYMAR szerint a középső durvámészhez (Parisien I d)

* Das Phosphoritlager von Steinbach und allgemeine Gesichtspunkte über Phosphorite, Inaug. Diss. Zürich 1890. 33 l.